

blijkt even-
p tot nu toe
w commissie
gheden aan
men, tenzij
cht wijzigen
anderen weg
gedaan wat
eid van Uw
elijke pogin-
kunnen uit-
Jw vergade-
vergadering
en. Bedoeld
deze moge-
morgen op
ullen samen-
leiding wor-
f. Hepp bin-
dan zal mij
geval is de
peindigd, en
g te kunnen
ies van Uw
hoogachting
SCHILDER.
gadering van
der overeen-
and. Voorge-
lat de com-
d, om terug
(waarbij, ge-
oken dat de
t kon bezig-
stem tegen,
nader over-
de commissie
uit der com-
a van 7 No-
nissie de ge-
le voorzitter
ezond. In de
voorzitter en
vraag, hoe
n. De secre-
rens rechten,
ezenden, het-
tven van 16
oor een ver-
ur, de zelfde
ikken te vol-
n 15 Decem-
e verzenden
raag ik mij
en.
de bedoeling
ovember aan
„En zal ik
nnen geven
taris”.
le commissie
aar zou toch
aag een kort
en heilbede,
us
SCHOUTEN.
n voorzitter
cember 1938.
bericht ik U:
ergaderingen
laard niet te
wijziging ge-
eef moet be-
den dan wel
dra ik weet
is;
al nadere in-
ullen moeten
en vergaderd
vergadering
consequentie
door mij be-

freurde besluit, waaraan mijn voorgaande brief her-
innert, o.m. deze is, dat de meerderheid van de leden
Uwer commissie, die zonder mij zullen vergaderen, een
bespreking als onder 5e) werd bedoeld niet zal willen
erkennen als wettig punt op het agendium van hun ver-
gaderingen;
7e. dat ik natuurlijk ten allen tijde bereid blijf, met
de andere leden der commissie samen te spreken over
deze aangelegenheid zoodra zij dit begeeren, waartoe
echter naar mijn meening intrekking van bedoeld be-
sluit zou noodig zijn en waarmee dan de situatie weer
veranderd zou zijn;
8e. dat indien deze situatie werkelijk veranderen
mocht, ik alsnog bereid zou zijn met de andere leden
te vergaderen.
Inmiddels verblijf ik, hoogachtend,
w. g. K. SCHILDER.
Tot zijn verwondering ontving prof. Schilder van
den voorzitter alsnog volgende brief d.d. 20 Decem-
ber 1938.
Amsterdam, 20 December '38.
Hooggeleerde Heer en Broeder,
In antwoord op Uw schrijven d.d. 17 December ge-
voel ik mij gedrongen het volgende onder Uw aan-
dacht te brengen:
Met voldoening vernam ik, dat uit Uw schrijven
d.d. 4 November niet mag worden opgemaakt dat U
uit de commissie wenscht te treden.
Mij is echter niet duidelijk hoe U, waar U lid van
de commissie blijft, daarmede in overeenstemming
kunt brengen, wat door U 4 November aan mij werd
bericht: „En zal ik moeten besluiten niet langer ge-
volg te kunnen geven aan eventuele officiële con-
vocaties van Uw secretaris”.
Het is toch regel, dat een commissielid, ook al is
hij persoonlijk een andere meening toegedaan, zich bij
de besluiten van een commissie neerlegt, en het zijne
er toe bijdraagt, dat de commissie aan haar opdracht
kan voldoen.
Daarom richt ik dan ook tot U het vriendelijk en
dringend verzoek op de vergadering van aanstaanden
Donderdag tegenwoordig te zijn, waarop ik alsdan
allereerst de tusschen ons gevoerde correspondentie
ter sprake hoop te brengen.
Inmiddels verblijf ik met broedergroeten en heilbede,
Uw broeder in Christus,
w. g. J. L. SCHOUTEN.
Prof. Schilder antwoordde hierop:
21 December 1938.
Hooggeachte Ds Schouten,
Uw brief van 20 Dec. richt tot mij een vriendelijk
en dringend verzoek, om n.l. op Uw vergadering van
morgen tegenwoordig te zijn.
Afgedacht van het feit dat ik door de voorbereiding
van mijn Amerikaanse reis benevens door andere
werkzaamheden, waaronder enkele tentamens plus een
copie die haast heeft, morgen niet zou kunnen, geloof
ik ook dat het beter is dat de commissie, indien zij
meent in de situatie eenige wijziging te moeten bren-
gen, daarover besluit buiten mijn tegenwoordigheid.
Op mijn voorgaanden brief, die in Uw vergadering be-
handeld is, kreeg ik het officiële schrijven terug, dat
als antwoord moest worden aangemerkt. Meent de
commissie dat dit antwoord onvoldoende is of onjuist
geweest is, dan 't mij zeer verblijdt dit te mogen ver-
nemen, in welk geval U reeds weet dat ik, ongeacht
alles wat gebeurd is, daaraan consequenties verbind-
en zal die overeenkomen met het verlangen, uitge-
sproken in Uw brief.
Inmiddels verblijf ik, met vr. groeten,
Hoogachtend, Uw dw.,
w. g. K. SCHILDER.
Zoo daagde de vergadering van 22 December, Reeds
van tevoren had prof. Vollenhoven den voorzitter er
zijn verwondering over te kennen gegeven, dat hij
geen stukken ontvangen had: den 5den November was
nml. afgesproken, dat prof. Hepp in verband met het
in behandeling zijnde concept-rapport van prof. Aal-
ders verschillende citaten zou leveren, die dan zouden
worden vermenigvuldigd en den leden worden toege-
zonden, terwijl men dan pas 14 dagen daarna vergade-
ren zou. De bedoeling van dit besluit was natuurlijk,
dat de leden deze citaten zouden kunnen controleren
en de draagwijdte daarvan te voren rustig konden
overwegen. Tot zijn verbazing vernam prof. Vollen-
hoven, dat het plan gewijzigd was, en de citaten ter
vergadering zouden worden gedictéerd. Prof. Vollen-
hoven vermoedde, dat de bedoeling van deze wijziging
wel eens kon zijn, prof. Schilder deze stukken te ont-
houden.
Helaas werd deze veronderstelling bewaarheid. De
voorzitter immers kwam, na zijn met prof. Schilder
gevoerde correspondentie aan de commissie te hebben
medegedeeld, met het voorstel, prof. Schilder voortaan
noch convocaties noch eenig ander stuk toe te zenden.
Het zal de Synode duidelijk zijn, dat dit voorstel van
den voorzitter niet toelaatbaar was. Immers, deputa-
ten werden door de Synode benoemd en ze blijven deze
functie behouden, zolang ze niet, gelijk prof. Greij-

danus destijds, door de Synode zelf van hun mandaat
ontheven zijn. En geen commissie heeft het recht te
beraadslagen over een voorstel dat beoogt eenig com-
missielid in zijn rechten te korten. Had men bezwaar
tegen de houding van prof. Schilder, dan was volgens
prof. Vollenhoven de eenige weg, dat men dit aan de
Synode rapporteerde. Daarom stelde prof. Vollenhoven
de praalabele kwestie of dit voorstel wel toelaatbaar
was. Tot zijn verbazing besloot de commissie echter
met 5 tegen 1 stem het voorstel van den voorzitter in
behandeling te nemen. Het spreekt vanzelf dat prof.
Vollenhoven zich nu van deelname aan de discussie
onthield.
Intusschen verdient een moment uit de desbetref-
fende bespreking te worden vastgelegd. Een van de
leden der meerderheid bepleitte met de toezending van
stukken aan prof. Schilder voort te gaan. Hij maakte
daarbij de juiste opmerking, dat zulk een houding
immers slechts de objectiviteit der voorlichting, aan
de Synode te verstrekken, ten goede kon komen.
Daarop reageerde prof. Hepp met de mededeeling,
dat indien de commissie dien kant mocht uitgaan, de
heeren van hem geen letter schrifts meer zouden ont-
vangen. Het voorstel, in stemming gebracht, werd aan-
genomen met vier stemmen voor, en een blanco. Prof.
Vollenhoven onthield zich uiteraard van stemming.
De toelating en aanvaarding van dit voorstel had
een nieuwe en gevaarlijke situatie doen ontstaan. Prof.
Vollenhoven overwoog, dat een verdere samenwerking
in deze omstandigheden wellicht betekende een mede-
verantwoordelijk zijn voor onrecht, een mede-commis-
sielid aangedaan.
Intusschen wilde hij nog niet terstond een beslis-
sing nemen, daar de situatie hem nog niet geheel
duidelijk was. Indien mogelijk, wilde hij nml. de een-
heid der commissie alsnog hersteld zien. Voor het
vinden van den weg ter bereiking van dit doel achtte
hij echter tijd voor rustig beraad noodig. Nog voor-
dat hij zijn plan, onmiddellijk na de stemming een
dergelijke verklaring af te leggen kon ten uitvoer
brengen, sommeerde prof. Hepp hem reeds, zijn stand-
punt ten aanzien van de nieuwe situatie te bepalen.
Prof. Vollenhoven had uiteraard geen bezwaar, zijn
meening te zeggen. De reactie der overige leden was
over het algemeen merkwaardig: voor alle leden op
een na stond het reeds toen vast, dat prof. Vollen-
hoven niet slechts de stukken niet aan prof. Schilder
mocht toezenden, maar ook dat een bespreking van den
gang van zaken en van eventuele besluiten der com-
missie door prof. Vollenhoven met prof. Schilder niet
geoorloofd zou zijn. Zelfs achtte men het onmogelijk,
voort te gaan, wanneer prof. Vollenhoven ten dezen
niet aanstonds een besluit nam! Prof. Vollenhoven
meende echter, dat met een overhaaste beslissing het
belang der Kerken zeker niet gebaat was.
Na overleg met den voorzitter legde hij daarom de
verklaring af, niet in staat te zijn, op het oogenblik
een beslissing te nemen, en vroeg hij, om de zaak niet
nodeloos te compliceren, verlof de vergadering der
commissie te verlaten.
Ter uitvoering van het besluit der meerderheid zond
de secretaris aan prof. Schilder enkele dagen later
het volgende schrijven:
Zwolle, 26 Dec. 1938.
Hooggele. Heer,
Op de vergadering der commissie naar art. 212 der
Acta van de Generale Synode van Amsterdam 1936,
gehouden den 22sten December 1938, is de correspon-
dentie tusschen U en onzen voorzitter ter sprake ge-
bracht en besloot de commissie uit te spreken, dat
zij haar laatste antwoord niet „onvoldoende of on-
juist” acht.
Zij dringt er dan ook bij U op aan op het door U
ingenomen standpunt terug te komen.
Waar U echter aan de officiële convocaties geen
gevolg wenscht te geven en aan de beraadslagingen
geen deel wenscht te nemen, spreekt de commissie
als haar oordeel uit dat, zolang deze door U ge-
schapen situatie voortduurt, het vanzelf spreekt, dat
zij U geen convocaties en wat overigens op de ver-
gaderingen betrekking heeft zal toezenden.
Namens de commissie voornoemd,
w. g. J. THIJS, Scriba.
Prof. Schilder antwoordde daarop als volgt:
27 December 1938.
Hooggeachte Heeren,
Uw secretaris berichtte mij d.d. 26 Dec. dat Uw
commissie besloten heeft uit te spreken haar laatste
antwoord aan mij noch onvoldoende noch onjuist te
achten. Ik zal mij daarover hier verder niet uitspreken,
doch verkeer alleen mij er over te bedroeven dat deze
uitspraak geschied is nadat Uw voorzitter mij een
vraag had voorgelegd, waarop ik verklaarde gaarne
te willen antwoorden in het doen van concrete mede-
deelingen, die dan echter wederkeerig zouden moeten
zijn, waartoe een vergadering noodig zou zijn. Ik
meende evenwel dat in de lijn van Uw besluiten de con-
sequentie opgesloten lag, dat Uw commissie tot een
vergadering over zulk een agendapunt niet zou willen
besluiten. Uw voorzitter heeft deze meening niet be-
streden, en Uw commissie doet het ook niet.
Voorts dringt U er bij mij op aan, op mijn inge-
nomen standpunt terug te komen. Zoodra ik de over-
tuiging zal hebben gekregen dat Uw houding overeen-

komt met Gods Woord (waartoe ik natuurlijk de wet
reken) zal ik mijn standpunt onmiddellijk prijsgeven.
Tot nu toe meen ik, dat de door U ingeslagen weg voor
de kerken heilloos is.
In de derde plaats bericht U mij een en ander waar-
over ik U geenerlei vraag gesteld heb. Eenige aan-
leiding om op Uw mededeeling te dezer zake nader in
te gaan heb ik niet. Alleen wijs ik af de kwalificatie
die U van de thans ontstane situatie geeft als ware
ze door mij geschapen.
Ik meen dat ik slechts de consequenties trek uit de
houding van Uw medelid prof. Dr V. Hepp, en de
daartegenover door U gevolgde gedragslijn. Discussi-
eeren zal ik hierover niet. Ik hoop mij elders wel te
verklaren.
Hoogachtend, Uw dw.
w. g. K. SCHILDER.
NAAST DE SYNODOCRATIE OOK
DE DOMINOCRATIE.
De rechtspraak in Nederland moge in velerlei op-
zicht ten aanzien van de zaak der kerkelijke goederen
aanmerkelijk verbeterd zijn, dit neemt niet weg, dat
ze nog vaak struikelt.
Zoo nog pas terzake van Zuidwolde. Het Leeuwar-
der Hof — ik volg een persbericht — noemde de
„schorsing” van twee ouderlingen onder 't drijven van
den synodocratischen dominee Luyks „wettig”,
en bouwde toen daarop een conclusie ten aanzien van
de kerkelijke goederen.
Wij meenen dat het Hof hier niet naar recht ge-
oordeeld heeft.
Niet dat wij van oordeel zijn, dat de rechtbank zich
kan inlaten met de vraag: wat is gereformeerd, of:
wat is gereformeerd kerkrecht? „Gereformeerd” is
hier hetzelfde als „overeenkomstig Schrift, belijdenis
of zelfs maar gereformeerde beginselen”. Zij kan o.i.
dit evenmin beoordeelen als b.v. de vraag: wat is goed
roomsch? of: wat is consequent magoniek?
Maar een rechtbank kan en moet in bepaalde ge-
vallen wel uitmaken of een bepaalde in geding ge-
brachte handeling van een of andere (toevallige) meer-
derheid in een vereeniging, of in de naar het vereeni-
gingsrecht te bejegenen kerk, metterdaad aan het bin-
nen die vereeniging (of kerk) geldende, aangenomen
en beschreven recht getrouw is, ja dan neen. Of dat
geldende recht goed is, c.q. gereformeerd, gaat den
rechter niet aan. Hem behoort wel de vraag te intere-
sseen, of een bij hem in geding gebrachte handeling
van beleid of bestuur metterdaad conform het alle
leden der vereeniging (c. q. kerk) bindende en voor
allen als basis aanvaarde beschreven recht is. Want
anders, d.w.z. als een rechter zich buiten die vragen
houdt, kan elke toevallige meerderheid binnen een
vereeniging (of kerk) ledereen naar believen mishan-
delen, boycotten, uitsluiten, schorsen, en wat dies meer
zij.
Als nu een rechter voor de vraag staat: is die en
die daar en daar in een gereformeerde kerk geschied
schorsing wettig?, dan moet hij derhalve vragen:
is er werkelijk een geval aanwezig als door de Kerken-
ordering als voorwaarde wordt gesteld om schorsing
van ambtsdragers te rechtvaardigen? M.a.w.: is er
een openbare grove zonde begaan
van dat kaliber, dat in art. 79, 80 K.O. ge-
noemd wordt? Alleen in zoo'n geval MAG men
schorsen.
Nu is 't volkomen duidelijk dat in Zuidwolde
niemand zoo'n zonde begaan had. Een ouderling had
aan de gemeente de vraag voorgelegd of de dominee
— Luyks is zijn naam — wel gelijk had als hij in
het openbaar (in een drukwerk) dit en dat
beweerde. Ik heb destijds het schrijven van dien ouder-
ling gelezen en weet dat de toon uiterst gematigd was
en de vraag o zoo voorzichtig.
Dat die ouderling met zijn vraag dan nog bovendien
volkomen gelijk had, kan ons wel vertroosten,
doch behoeft den rechter niet bezig te houden.
Hoogstens zou de rechter anno 1947 kunnen opmerken:
van uw aller dogmatiek heb ik geen verstand (uw
leiders blijkbaar ook niet, want ze „binden” vandaag
zoo en morgen zus), maar ik kan wel inzien, dat die
dominee Luyks met vuur en vlam heeft staan ver-
dedigen in 't publiek als een onveranderlijk Woord
Gods, wat een poosje later is vrijgegeven aan zakelijke
bestrijding en dus op uw eigen standpunt niet meer
Gods Woord heet. Die rechter zou daarmee toonen
inzicht te hebben in de diepte van den zedelijken af-
grond waarin God de kerken der Ridderboessen-
Groesheide's-Nauta's-Polman's heeft laten verzinken,
toen zij schorsten om de weigering van een leerbin-
ding, die later bespottelijk bleek. Hij zou toonen te
begrijpen hoe ongelukkig de figuur is van de Bouw-
meester-Schippers-inventie, die „1905” (voor we-
dergeboeren houden) als bejegeningsformule
hebben aangeprezen, terwijl dit hun springplankje nu
daar kapotgeslagen ligt.
Maar ook als een rechter dat niet ziet — wat we
ons kunnen voorstellen, want hij denkt allicht, dat de
kerk toch een ernstig ding is — ook dan kan hij
uitmaken dat het heelemaal geen open-
bare grove zonde is, als een ouderling
in 't openbaar de gemeente vraagt: verkondigt onze
dominee in dat en dat publieke stuk wel de waarheid
Gods?